

Відділ культури і туризму
виконавчого комітету Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

„Апостол правди і науки”

До 155-річчя з дня народження
Софії Русової

Бібліографічна довідка

Славутич

2011

Даний бібліографічний покажчик підготовлений відділом бібліотечно-бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене відзначенню у 2011 році 155-річчя від дня народження Софії Русової – основоположниці української дошкільної педагогіки, просвітительки, визначної громадської та державної діячки.

Довідка містить біографію, публікації про твори письменника, видання та статті про його життя і творчість, інтернет-ресурси про життя і творчість.

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі:

Панова Л.І., Соловйова Л.О.,
Янченко О.О.

Комп’ютерний
набір

Соловйова Л.О.

Відповідальна
за випуск:

Портная Н.В.

*Національна система освіти і виховання
має формувати національно свідомих
громадян української держави.*

С.Ф. Русова

Біографія видатного педагога

Народилася Софія Федорівна Русова 18 лютого 1856 року в селі Олешня на Чернігівщині.

Одна з найвизначніших ідейних діячів українського патріотичного руху, талановитий педагог-просвітитель, вчений зі звучним світовим ім'ям – Софія Федорівна Русова.

Її батько – Федір Ліндфорс – був шведом, довгий час проходив військову службу в Сибірі, де виконував обов'язки ад'ютанта генерал-губернатора Жерве. Саме його донька – Ганна Жерве – в майбутньому стала матір'ю Софії Ліндфорс. Після народження двох дітей Федір пішов у відставку і зупинився з родиною у мальовничому маєтку на Чернігівщині. Все дитинство Софії пройшло в інтелігентному середовищі, її виховання відповідало кращим європейським стандартам і традиціям, обов'язковим було вивчення французької мови. Проте великим впливом на формування дитячого світосприйняття та формування особистості Софії справили саме простори Чернігівщини, місцеві традиції та звичаї, краса тутешньої природи.

Коли Софія трохи піросла, її сім'я переїжджає до Києва, де мала продовжує навчатись у Фундуклеївській жіночій гімназії, яку закінчила із золотою медаллю. В цей час вона потрапляє у середовище української інтелігенції, де активно поширюються просвітительські, патріотичні та суто українські ідеї. Її друзями та наставниками стають М. Лисенко, М. Драгоманов, П. Чубинський,

М. Старицький та багато інших громадських діячів того часу.

Саме в цьому колі Софія знайомиться з етнографом, земським статистиком, активним громадським діячем Олександром Русовим, який пізніше стає її чоловіком. «Він першим відкрив мені красу української народної поезії, заговорив українською мовою і без довгих промов та роз'яснень збудив у мене ту любов до нашого народу, яка вже ніколи не покидала мого серця і керувала моїми політичними виступами, всією моєю працею довгі літа», – писала Софія Федорівна у своїх спогадах «За сто літ».

Весільним подарунком Русовим стає композиція Миколи Лисенка «Золоті ключі». Подружжя активно працює над підготовкою до друку повного тексту «Кобзаря». Згодом чоловік повертається до земської статистики, а Софія засновує першу в Чернігові громадську бібліотеку, проводить, разом з Олександром, просвітницьку роботу, вчиться фельдшерства.

Але справжнім покликанням Софії Русової була педагогіка. Вона стала автором концепції дошкільного та позашкільного виховання, основою якої став акцент на морально-етичному, духовно-емоційному рівні дитячого світосприйняття. Тому її високі досягнення у сфері вчителювання та наукової праці є недаремними: з 1917 року С. Русова стала головою відділу позашкільної та дошкільної освіти Української Народної Республіки, а з 1923 року отримала звання професора педагогіки Українського Педагогічного Університету ім. М. Драгоманова в Празі.

До кінця своїх днів С. Русова мешкала в Празі, де померла 5 лютого 1940 року. Похована на Ольшанському кладовищі. Земляки пам'ятають славетну подвижницю. У рідному селі Олешня на Чернігівщині засновано музей, проводяться науково-практичні конференції до річниць народження великої просвітительки, Українки, Педагога.

Софія Федорівна гідно вважається класиком вітчизняного дошкільного виховання і її методи та розробки й сьогодні є безцінним досвідом для формування та виховання дітей – майбутнього нашої нації.

Твори Софії Русової

Русова С. Дидактика // Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О. Любар; За ред. В. Кременя. – К.: Знання, 2003. – С. 381-392. – (Вища освіта ХХІ ст.).

Про життя і творчість Софії Русової

Гонюкова Л. В. Спогади Софії Русової // Укр. історичний журнал. – 1999. – № 5. – С. 133.

Єрмак В. Софія Русова в період державного відродження України (1917-1921 рр.) // Сіверянський літопис. – 1996. – № 1. – С. 3-6.

Ківшар Т. Недруковані матеріали автобіографії Софії Русової // Київська старовина. – 1994. – № 1. – С. 105-109.

Качкан В. А. Просвітницький вогонь Софії Русової // В. А. Качкан Українське народознавство в іменах. – К., 1994. – С. 151-160.

Кисілевська О. Пожертва для кращої долі // Неопалима купина. – 1995. – № 1-2. – С. 65-68.

Левківський М. В. Ідея національної школи С. Русової // М. В. Левківський Історія педагогіки: Підручник. Видання 2-е, доповнене. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 265.

Любар О. О. та ін. С.Ф. Русова про національну систему освіти та виховання // О. О. Любар та ін. Історія української школи і педагогіки: Навч. посіб. – К.: Знання, КОО, 2003. – С. 317-323.

Мойсєєва Г. Уроки Софії Русової для кожного з нас: До 155-річчя від дня народження видатного українського педагога // Вісник Чорнобиля. – 2011. – 19 березня. – С. 8.

Оніщенко Н. За принципами Софії Русової // Деснянська правда. – 2004. – 16 листопада. – С. 2.

Павленко С. Тут ходила Софія Русова: До 155-річчя з дня народження відомої української діячки // Голос України. – 2011. – 5 березня. – С. 6.

Погрібний А., Качкан В. Русова Софія // Українська література у портретах і довідках: Давня література – література ХІХ ст: Довідник. – К.: Либідь, 2000. – С. 281-282.

Поляченко Ф. «...Скарб найкращий кожного народу»: Софія Русова // Жінка. – 1994. – № 4. – С. 8-9.

Проскура О. Софія Русова // Дивослово. – 1995. – № 9. – С. 53-58.

Рибак О. Русова Софія Федорівна // Довідник з історії України. Т. 3. (Р-Я) / За ред. І. Підкови, Р. Шуста – К: Генеза, 1999. – С. 93.

Русова Софія // Енциклопедія українознавства. – Т. 7. – Львів, 1998. – С. 2650.

Русова Софія Федорівна // Провідники духовності в Україні: Довідник / За ред. І. Ф. Кураса. – К: Вища шк., 2003. – С. 540.

Русова Софія Федорівна // Українки в історії / За заг. ред. В. Борисенко. – К.: Либідь, 2004. – С. 72-77.

Русова Софія Федорівна // Українська культура. – 1999. – № 11-12. – С. 28.

Русова Софія Федорівна // УСЕ Універсальний словник-енциклопедія. – 4-те вид., виправл., доп. – К.: Вид-во "ТЕКА", 2006. – С. 1090.

Скляренко В.М. и др. Русова Софія Федоровна // В. М. Скляренко и др. 100 знаменитых женщин Украины. – Харків: Фоліо, 2006. – С. 399-404. – (100 знаменитых).

Тютюнник Є. Донька чернігівської землі: До 155-річчя з дня народження видатної української просвітительки і громадської діячки Софії Русової // Урядовий кур'єр. – 2011. – 22 лютого. – С. 17.

Інтернет-ресурси

[uk.wikipedia.org](http://uk.wikipedia.org/wiki/) › [wiki/](#) - Русова Софія Федорівна – Вікіпедія.

[val.ua](http://val.ua/culture/literature/193208.html) › [culture/literature/193208.html](#) - Софія Русова: Вибрані педагогічні твори.

[dostup.at.ua](http://dostup.at.ua/load/26-1-0-597) › [load/26-1-0-597](#) - Софія Русова – подвижниця національного дошкільного виховання...

[library.kherson.ua](http://library.kherson.ua/dovidnyk/pdf...ja/rusova.pdf) › [dovidnyk/pdf...ja/rusova.pdf](#) – Русова (Ліндфорс) Софія Федорівна (1856-1940).

[velykiukrainci.livejournal.com](http://velykiukrainci.livejournal.com/33750.html) › [33750.html](#) – Софія Русова очолила відроджене «Общество грамотности»... Звернення Софії Русової крізь літа і відстані через сімдесят років.

Зміст

Біографія видатного педагога.....	3
Твори Софії Русової.....	5
Про життя і творчість Софії Русової.....	5
Інтернет-ресурси.....	7